

vel a parte Themist. A contrario Cicero. idem apud themist. ab oppositis. et ab iunctis Cicero. eundem a communiter accidentibus Themist. dixit. ab antecedentibus et consequentibus mixti cum pluribus. a repugnantibus Lice. idem a Themistio. ab oppositis dicitur. ab efficientibus Cicero. a causis themist: ab effectis Cicero. a fine themist. a comparatione maioris ac minoris. M. Tul. idem sunt a maiore ac minore themist. a comparatione parium Cicero. a similibus Themist. Clu igitur Marci Tullii plena divisio aliquibus membris themistiane divisionis aptetur: fieri non potest: ut non membra Themistiane divisionis statim ad tulliane convenientia reducantur. Quocirca si quid reliquum est in themistii divisione: quod superiori formale non videatur ascriptus plene marci Tullii divisioni sic poterimus aptare. Inuicem igitur divisiones alterna reciprocatione coniuncte sunt Restant autem ex Themistii locis hi: ab usibus ab effectibus et corruptionibus: et proportione et transumptione. Quorum quidem ab usibus. si usus alicuius rei semper effector est: ei loco ciceronis adhibendus est: qui ab efficientibus nuncupatur Quod si ipse usus efficitur. ei loco ciceronis aptandus est qui ab effectibus vocatur. ab effectibus vero. si quidem efficit aliquid effectus: ab efficientibus causis est: si vero ipse effectus plenum aliquid confectumque demonstrat. Is locus est quem ab effectis. Tullius dixit. a corruptionibus vero ab efficientibus dici potest. Nam cum omnis generatio efficiat aliquid idest substantiam forme corruptio rursus ipsa quoque efficit quiddam idest substantiali forma spoliata ac priuata: velut mors facit corporis dissolutionem. a proportione vero idem est: quem Tullius a similibus dixit nam multorum in multis similitudo est proportio. Transumptio vero si quidem ad maiora sit: locus a maiorum comparatione est. si vero ad minora: locus est a minorum comparatione quod si ad paria: locus est a parium comparatione. atque in his omnibus reducendis tale satis est descriptionis exemplum.

Table with 2 columns: Cause/Condition and Effect/Result. Rows include: ab usibus, ab effectibus, a corruptionibus, a proportione, a transumptione, Si sit ad maius, Si sit ad minus, Si sit ad par.

De dialecticis quidem locis: quantum propositi operis ratio postulabat explicuimus. Nunc vero de Rhetoricis dicendum est: quid sint: vel quid a dialecticis discrepare videatur. Ad cuius plenam disputationem

De differentiis Topicis. Liber quartus.

Quis operis titulum diligens examinatore inspiciat: cum de topicis differentiis conscribamus: non id a nobis tantum expectare debet: ut locorum inter se dialecticorum: vel etiam rhetoricorum differentias demus. verum id multo magis ut dialecticos locos a rhetoricis segregemus: quod nos efficacius aggredi posse arbitramur

si ab ipsa facultatum natura disputandi sumamus exordium. Ostensa enim dialectice: ac rhetorice similitudine ac dissimilitudine ab ipsarum facultatum necessesse est formis etiam locorum qui eisdem facultatibus deseruiunt cōitates discrepantiasque dicam. dialectica igitur themist tñ cōsiderat. Thesis vero est sine circumstantiis questio. rhetorica vero de hypotesibus. id est de questionibus circumstantiarum multitudine incluis tractat: et differit. Circumstantie vero sunt quis. quid. ubi. quādo: quomodo. quibus adminiculis. Rursus dialectica quidem si quā circumstantias: veluti personam factum ve aliquod ad disputationem sumit: non principaliter: sed omnem eius vim ad thesin: de qua differit. trāffert. Rhetorica vero si thesim assumperit ad hypotesim trahit: et utraque suam materiam quidem tractat: sed alterius quidem sumit: ut proniore in sua materia facultate nitatur. Rursus dialectica interrogatione: ac responsione cōstricta est. Rhetorica rem propositam perpetua oratione decurrit. itē dialectica perfectis utitur syllogismis Rhetorica enim themematum breuitate contenta est. illud etiam differentiam facit: quod Rhetor habet alium propter aduersarium iudicem: qui inter utrosque disceptat. Dialectico vero ille fert sententiam: qui aduersarius sedet. ab aduersario enim responsio veluti quedam sententia subtilitate interrogationis elicitur. Que cum ita sint omnis earum differentia vel in materia. vel in usu vel in fine est cōstituta. In materia quod thesis atque hypothesis materia quidem utriusque subiecta est. in usibus quod hec interrogatione illa perpetua oratione disceptat: vel quod hec integris syllogismis. illa vero themematibus gaudet. In fine vero quod hec persuadere iudici: illa quod vult ab aduersario extorquere conatur: Quibus ita per cognitis paulo posterioribus et questionibus Rhetoricis que in constitutionibus posite sunt: et propria generis enumerabimus locos. Illuc paulisper mihi videtur de tota admodum breuiter facultate tractandum magnū opus atque difficile. quāta enim sibi met ars Rhetorica cognatione iungatur: non facile considerari potest: virgus est et ut auditu animaduerti queat: nedum sit facile reptū. De cuius quidem rei traditione nihil ab antiquis preceptoribus accepimus. De vnoquoque enim precipiunt nihil de communi laborantes. Quā partē doctrine vacuā ut possumus aggrediamur. Dicemus igitur de genere artis: et speciebus et maiori et partibus: et instrumentis instrumentisque partibus: ope etiam officioque actoris et fine: post hec de questionibus ac de locis. Quocirca quod in communi speculandum est hic differēdi sumamus exordium. Rhetorice igitur genus est facultas. Species vero tres iudiciale demonstratiuum: deliberatiuum. et genus quod dem id esse: quod diximus patet. Species autem iccirco sunt: quas enumerauimus superius: quoniam in his est tota facultas. Rhetorice in iudiciali genere carū integra est. Itē in demonstratiuo: vel deliberatiuo. hec genera sunt causarum. Omnes enim cause vel speciales vel indiuidue sub horum trium generum vno cadunt: ut sub iudiciali quidem speciales ut maiestatis: vel repetūdarum. Sub deliberatiuo vero cadunt quecūque cause consultatione habent: ut si specialiter accipias de bello vel pace. Eodem modo etiam in demonstratiuis quecūque videntur in laudem: aut vituperationes: spālīr quidem ut monstratiuo ponuntur. Materia vero huius facultatis est omnis res quidem proposita ad dictionem. fere autem est ciuilis questio. In hac species a Rhetorica venientes que quedam

quedam forme capiunt sibi materiam: et triplici informam tenent figura quod posterius liquebit. ut civilis questio: que adhuc informis secundum species erat: fiat accepto fine unicuique specierum Rethorice subiecta: ut informis adhuc civilis questio cum acceperit ex iudiciali finem iusti fiat ipsa civilis questio in iudiciali genere constituta. Cum vero ex deliberatio sumperit utile vel honestum tunc fiat ipsa civilis questio in deliberatio causarum genere constituta. Si vero ex demonstratione sumperit bonum tunc fit demonstratio civilis questio. veniunt autem in materiam species ex Rethorica iccirco: quod aliter in materia sua quelibet facultas non potest operari: quam si suas adhibeat partes. Absentibus enim cunctis partibus suis Rethorica quoque ipsa est absens. sed quoniam de speciebus dictum est Rethorice. quoniam sunt genera causarum. ita sunt: ut omnium negotiorum que in civili questione constituta sunt accepto fine iusti: iudiciale sit genus. omnium vero que constituta sunt in civili questione: honestum vel utilem finem ceperunt. Deliberatio sit genus: omnium quoque que in civili questione posita finem honesti tantum boni vel sumperunt. sit demonstratio genus. sed de his hactenus. Nunc de partibus Rethorice providendum est. Partes autem Rethorice sunt quatuor. inuentio. dispositio. elocutio. memoratio. pronuntiatio. Partes autem vocantur iccirco: quod si aliquid harum defuerit oratori imperfecta facultas est. atque ideo que uniuersam formant oratoriam facultatem ea partes facultatis eius dicere ius est: Sed he partes quoniam Rethorice facultatis sunt: totamque Rethoricam facultatem componunt. necesse igitur est: ut ubi fuerit Rethorica integra: ipse quoque partes consequantur in propriis speciebus: omnes igitur: Rethorice partes inerunt rethorice speciebus. Quocirca civilibus negotiis tractandis adhibentur: que a predictis speciebus Rethorice informantur. eque igitur in iudiciali negotio: et in deliberatio: et in demonstratio: inuentio: dispositio: elocutio: memoria: pronuntiatioque conueniunt. Quoniam vero omnis fere facultas instrumentum utitur ad faciendum quod potest erit etiam Rethorice facultatis aliquod instrumentum. hoc vero est oratio: que partim in civili genere versatur. partim minime. De ea autem oratione nunc loquimur: que aliamquam habet questionem: vel que ad finem expediende questionis accommodatur. ea vero oratio: que in civili genere versatur: continue decurrit. Ea vero que non est in civilibus: casus interrogatio et responsio explicatur. sed prior rethorica. secunda Dialectica nuncupatur: que hoc a superiore differt. primum quod illa civilis hypothese: hec thesin considerat: debinc quod hec intercisa oratione: illa continua peragitur: et quod Rethorica oratio habet preter aduersarium iudicem. Dialectica vero eodem iudice: quo aduersario utitur. Hec igitur Rethorica oratio habet partes sex: prebemiū quod exordium est: narrationem: partitionem confirmationem: reprehensionem: perorationem: que sunt partes instrumenti Rethorice facultatis: et quoniam Rethorica in omnibus suis speciebus inest: eisdem inerunt. Ille potius inerunt: quam eisdem ea que peragunt: administrabunt. Itaque etiam in iudiciali genere causarum necessarius est ordo prebemiū et narrationis: atque ceterorum: et in demonstratio deliberatio quoque necessaria sunt. Corpus autem rethorice facultatis est docere mouereque: quod nihilominus eisdem

partibus fere sex instrumenti. id est orationis partibus administratur. Partes autem Rethorice: quoniam partes sunt facultatis: ipse quoque sunt facultates. quo circa ipse quoque orationis partibus: quasi instrumentis utentur in partem atque. ut his operentur eisdem inerit. Nam in exordium nisi quatuor sint predictae partes Rethorice: ut inueniat: disponat: eloquat meminerit pronunciet. nihil agat orator. eodem quoque modo et relique fere partes instrumenti nisi habeant omnes Rethorice partes: frustra sunt. Cuius autem facultatis effector est orator: cuius est officium dicere operante ad persuasionem. finis autem tum in ipso tum in altero. In ipso quidem benedixisse. id est dixisse operante ad persuasionem. In altero vero persuasisse. neque enim si qua impediunt oratorem quo minus persuadeat: officio facto finis non est consecutus. sed is quidem: qui officio fuit contiguus: et cognatus: consequitur: facto officio. is vero qui extra est: sepe non consequitur neque tamen Rethoricam suo fine contentam honore vacauit. hec quidem ita sunt mixta: ut Rethorica inest speciebus: species vero insunt causis. Causarum vero partes status esse dicuntur: quos etiam aliis nominibus: tum constitutiones: tum questiones nominare licet. qui quidem diuiduntur ita: ut rerum quoque natura diuisa est. Sed a principio questionum differencias ordiamur: quoniam rethorice questiones circumstantiis inuolute sunt. omnes autem inscripti alicuius controversia versantur: aut preter scriptum ex re ipsa sumunt contentiōis exordium. et ille quod est questiones que in scripto sunt: quatuor modis fieri possunt: vno quidem cum hic scriptoris verba defendat. ille sententiam atque hoc appellat scriptum et voluntas. Alio vero modo: si inter se leges quodam quietate differant: quas cum ex diuersa parte defendunt faciunt controversiam. Atque hic vocat status legis contrarie. Tertio cum scriptum: de quo contenditur sententiam claudit ambiguam. hec suo nomine ambigua nuncupatur. Quarto vero cum ex eo: quod est scriptum aliud non scriptum intelligitur: quod quod per ratiocinationem: et quandam syllogismi sequentiam investigatur ratiocinatio: vel syllogismus dicitur. Quinto vero quod cum sermo est scriptus: cuius non facile vis: et natura clarescat: nisi diffinitione detecta sit: hic vero dicatur finis vel inscriptio. Quos omnes a se differencias non est nostri operis: verum rethorici demonstrare. hec enim speculanda doctis non rudibus discenda proponimus: quauis de eorum differentia in topicorum commentis per transitum differuimus. Earum autem constitutionum: que preter scriptum ipsarum rerum questionum sunt posite: ita differencia segregatur: ut re quoque ipsarum diuersa est natura. In omni enim rethorica questione ne dubitatur: an sit: quid sit: quare sit: et propter hec an iure an more possit exercere iudicium. Sed si fatum: vel res que intenditur ab aduersario negat: questio est utrum sit ea que coniecturalis constitutio nominatur. Quod si factum esse constiterit quid vero sit id quod factum est ignoretur quoniam vis eius diffinitione monstranda est: diffinitio dicitur constitutio. Ac si et esse constiterit: et de re de diffinitione conueniat. sed quale sit inquiratur: tunc quod cui generi subici debeat: ambigit generalis qualitas nuncupatur. In hac vero questione et qualitatis et quantitatis: comparationis ratio versatur. Sed quoniam de genere questione est: semper generis formam in plura necesse est hanc constitutionem membra distribui. omnis igitur questio generalis id est cuius de genere et qualitate et quantitate queritur facti: in duas distribuitur partes. Nam aut in preteritum

quia de qualitate propositi. aut in presens. aut in futurum. si in preteritum iudicialis constitutio nuncupatur. Si presentis vel futuri temporis teneat questio nem. negocialis dicitur. Juridicialis vero: cuius inq satio preteritum respicit: duabus partibus segregat aut enim in ipso facto vis defensionis inest: et absoluta qualitas nuncupatur: aut extrinsecus assumitur: et assumptiva dicitur constitutio: Sed hec in quattuor partes deriuatur. Aut enim conceditur crimē: aut remouetur: aut refertur: aut quod est vltimum comparatur. Conceditur crimen: cum nulla introducitur facti defensio: sed venia postulatur: Id fieri duobus modis potest: si deprecari: aut purgas. Deprecari cum nihil excusationis attuleris: purgas cum facti culpa bis ascribatur: quibus obfisti: obuiariq non possit. neq tamen persone sint: id enim in aliam constitutionem cadet. Sunt vero hec imprudentia: casus: atq necessitas. Remouetur vo crimen: cum ab eo: qui in cessitur: transfertur in alium. Sed remotio criminis duobus modis fieri potest. si aut cā referatur: aut factum. Causa refertur: cum aliena potestate aliquid factum esse contenditur. factum vero: cum alius aut potuisse: aut debuisse facere demonstratur. Atq hec in his maxime valent: si eius nominis in nos intēdatur actio: q non fecerimus id quod oportuit fieri. Refertur crimen cum iuste in aliquem facinus commissum esse contenditur: quoniam is in quem commissum sit iniuri sepe fuerit atq id quod intēditur meruit pati. Comparatio est: cum propter meliorem vtiliorem ve factum quod aduersarius arguit commissum esse defenditur. Horum vero omnium sunt pprie differētie: atq adeo minutissime diuisiones quas Rhetorū in his docendis explicādisq cōscripti libri diligētius continent. Nos hec a. M. Tullio sumpsisse sufficiat. Ad aliud enim tota operis festinat intentio. De quibus omnibus hoc modo inspiciendum est. M. enī Tullius causarum partes constitutiones eē demonstrat eo loco quo contra Hermagoram nititur dicēs q si generis cause nō possūt recte partes putari multo minus recte partē cause partes putabūtur. Pars autem cause constitutio omnis est. partes cause cōstitutiones esse designans. Qua de re multa questio ē quomodo enim partes esse putabantur cause. Si enī ita partes: vt species quomodo fieri potest: vt in vna causa plures constitutiones sint. Nam species sibiū nīcem impermixte sunt. At veniunt in causam plurime constitutiones: non sunt igitur partes causarum: velut species status. Illud quoq: q nulla species aliā sibi spēm oppositā ad subaz iuuat. Cōstitutio vo cōstitutionem confirmat ad fidem. Nec vo fieri potest. vt ita sint causarum: quasi totius partes. nullum enim compositum ex vna parte totum. atq integrum esse potest. Ac in causa constitutio vna idonea est constituere causas. Quid igitur est dicendum: patet via rationi. Neq enim cause eius pars dicitur esse constitutio: que in controuersiam venit. et quas status constituit: cū presertim qui additur ad causam status: vna iam constitutione firmata: non sit principalis: sed accidentalis atq in vno negotio tot veniant controuersie quot sunt cōstitutiones. h quot cōtrouersie: tot cause et licet eas vnum contineat negocium: cause tamē impermixte sibi variantur: vt qui iuuenes de lupanari exeuntem vidit: paulo post de eodem loco vrozem suam vidit egressam: accusat iuuenem adulterii. hic vnum negocium hoc quod vertitur est. cause autem

due vna: cōiecturalis: si neget se fecisse. Altera diffinitiva: si in lupanari concubitus dicat non posse adulterium putari. Sed neq neganti pars eiusdem controuersie coniecturalis status: neq diffinienti diffinitio. totam enim continet causam: causam autem vco non generaliter: sed controuersiam constitutione aliqua formatam. sunt autem constitutiones partes cause: generalis hoc modo. Si enim omnis causa cōiecturalis esset: nec alius status inueniretur. non esset status coniecturalis cause pars: sed ipsa causa esset sine dubio coniectura. sed quoniam partim coniectura: partim sine: partim qualitate: partim translatione cause omnes tenentur: pars est constitutio cāe nō eius: quam tenendo informat: sed eius quam diuidit generalis: cuius scilicet quasi membrum aliquod abscedens suum facit vnumq constitutio. Sunt igitur partes vt species constitutiones cause generalis non eius: quam vnaqueq tenens informat. Quare genus est Rhetorice facultas. Rhetorice vero species tres iudicialis: demonstratiuum: deliberatiuum. Materia autē ciuilis questio: que dī causa. ptes huius materie cōstitutiones. rhetorice partes inuentio: dispositio: elocutio: memoria pronuntiatio: instrumentum oratio. instrumenti partes. exordium: narratio: partitio: confirmatio: reprehensio: peroratio: opus ē docere et mouere. actor est orator. officium benedicerē. finis tum benedixisse: tum persuadere. est vero tota Rhetorica in spēbus. Species vero ita totam materiam informant: vt tamen vicissim totam sibi vendicent. quod ex hoc intelligi potest: quoniam omnes materie partes singule species tenent. Nam in iudiciali quattuor constitutiones inuenies: et in deliberatiuo: demonstratiuoq eadem quattuor inuenire queas. Unde ostenditur: si omnes partes cause generalis que est ciuilis questio: singule species habent. omnes vero partes causa ipsa est. causam idēst ciuilem questionem a speciebus vicissim vendicari totam eodem modo: quo vox vno tempore ad plurimorum aures puenit cum suis integra partibus idēst elementis: nam eodem tempore tota causa: ad diuersas species cum suis ptibus trāsit. Sed cū spē in materiā venerint idēst in ciuilem questionē: et eam cum suis obtinuerit ptibus inferunt secum et ipsam Rhetoricam facultatem. Quare et Rhetorice partes in singulis constitutionibus inerunt. Sed illata materia Rhetorica infert secum instrumentū suū: infert igitur secum orationem: et hec etiam proprias partes: eritq in cōstitutionibus tractandis exordium: et cetera. Sed cum instrumentum venerit in ciuilem questionem: operā quoq suam simul infert. Nec docebit igitur: ac pna debet in omni constitutione. sed hec per se venire nō poterunt: nisi sit: qui hec moueat velut artifex atq architectus. Hic autem est orator: qui cum ad causas accesserit: faciat officium suum. bene igitur dicit et in omni genere causarum: et in omni constitutione orator: faciat etiam finem: tuz ut benedixerit in omni cōstitutione: tum ut persuaserit. De singulis igit nunc quidem in cōmune tractauimus. De vnoquoq vero separatim post si erit ocium: commodum differem. Atq hec hactenus nunc de inuentione tractandum ē. et enim prius quidem dialecticos dedimus. nūc rhetoricos promimus locos. quos ex attributis psonae ac negotio venire necesse est: psona est q iudiciū vocatur: cui dicitū: factū ve reprehendit. Negociū factū dicitur ve persone pp quod in iudiciū vocat. Itaq in his

in his duobus omnium locorum ratio constituta est que enim habent reprehensionis occasionem. eadez nisi omnino ad inexcusabilem partem vergunt: defensionis copiam subministrant: ex eisdem enim locis ois accusatio defensionisq; consistit. Si igitur persona in iudicium vocatur: neq; factum dictum ve vllum reprehenditur: causa esse non poterit. Nec vo factum: dictum ve aliquid in iudicium proferri potest: si persona non extet. itaq; in his duobus omnium iudiciorum ratio versatur in persona atq; negotio. Sed (vt dicitur) persona est que in iudicium vocatur: negotium factum dictum ve persone: propter quod reus statuitur. persona igitur et negotium suggerere argumenta non possunt. De ipsis enim questio est. De quibus autem dubitatur ea dubitationi facere fidem nequeunt argumentum vo erat ratio rei dubie faciens fides: faciunt autem negotio fidem ea que sunt personis: ac negotiis attributa. Ac si quando persona negotio faciat fidem: veluti si queratur contra remp. se fuisse catilinam quoniam persona est viciozum turpitudine denotata tunc non in eo q; persona est: et in iudicium vocatur: fidem negotio facit: sed in eo q; ex attributis persone quandam suscipit qualitatem. Sed vt rerum ordo clarius colliquescat: de circumstantiis arbitror esse dicendum. Circumstantie sunt. que conuenientes substantiam questionis efficiunt. Illi enim sit qui fecerit: et quod fecerit: eamq; cur fecerit: locus: tempusq; quo fecerit: modus etiam facultatesq; si desunt causa non stabit. Has igitur circumstantias in gemina cicero partitur: ut eam que est quis circumstantiam in attributis persone ponat. Reliquas vo circumstantias in attributis negotio constituat: et primam quidem circumstantiam eam: que est quis: quoniam persone attribuit. secat in xi. partes: nome vt verres natura vt barbarus. vitum: vt amicus: nobiliu studiu: vt geometer: fortunam: vt diues: casum vt exul. affectione vt amas: habitum: vt sapiens: consilio: vt imo age care pater ceruici imponere nostre facta. et orationes. ea que extra illud factum: dictumq; sunt: quod nuc in iudicium deuocatur. Reliquas vo circumstantias: que sunt quid: cur quomodo: quibus auxiliis. vbi: quando: in attributis negotio ponit. Quid et cur dicens continentia cum ipso negotio. Cur in causa constituta. ea enim causa est vniuscuiusq; facti. propter quam factu est. Quid vo secat in quattuor partes in summa facti: vt parentis occisio ex hac maxime locus sumitur amplificationis. Ante factum: vt concitus gladium rapuit. dum sit ve bementer percussit. post factum in abdito sepeliuit. Que cum omnia sint facta: tñ quoniam ad gestum negotium. de quo queritur pertinent: non sunt facta que in attributis persone numerata sunt: illa enim extra negotium: de quo agitur posita personaz infor mantia fidem ei negotio prestant: de quo versatur in tentio. Nec vo facta. q; continetia sunt cuz ipso negotio: ad ipsum negotium: de quo queritur pertinent. Postremas vo quattuor circumstantias. Cicero ponit in gestione negotii: que est secunda pars attributoru negotiis: et eam quidem circumstantiam: que est quando: diuidit in tempus: vt nocte fecit. et in occasionem vt cunctis dormientibus: eam vero circumstantiam que est vbi. locum dicit: vt in cubiculo fecit. quomodo vo ex circumstantiis modum: vt clam fecim. Quibus auxiliis circumstantiarum facultates appellat: ut cu multo exercitu. Quorum quidem locorum et si ex circumstantiarum natura discretio data est: nos tamen be-

niolentius faciemus si vberius eorum a se differentias ostendamus. Nam cum ex circumstantiis alia Tullius posuerit esse continentia cum ipso negotio. alia vo in gestione negotii. Atq; in continentibus cum ipso negotio illum enumerauit locum: quez appellauit dum sit: ex ipsa prolationis significatione idem videtur esse locus hic: dum sit ei qui est in gestione negotii. h non ita est. qz dum sit illud est: quod eo tempore admissum est: dum facinus perpetratur: vt percussit. In gestione vero negotii ea sunt: que ante factum: et duz sit: et post factum quod gestum est: continent. in omnibus enim tempus: locus: occasio modus: facultas inquiritur. Rursus duz sit factum est: quo administratum est negotium: que igitur sunt in gestione negotii: non sunt facta: sed facto adberentia: nullus enim tempus: occasionem: locum: modum facultatem facta esse consenserit: sed (vt dictum est) que cuilibet facto adberentia sunt. atq; id nullo modo relinquunt quadam ratione subiecta sunt ipsi quod gestum est negotio. Item ea que sunt in gestione negotii: sine his que sunt continentia cum ipso negotio esse possunt. Potest enim et locus: et tempus: et occasio: et modus et facultas facti cuiuslibet intelligi etiam si nemo faciat: q; illo in loco vel tempore: vel occasione: vel modo vel facultate fieri posset. itaq; ea: que sunt in gestione negotii sine his que continentia cum ipso negotio esse possunt: illa vo sine his esse non possunt factum enim preter locum: tempus: occasionem. modum: facultateq; esse non poterit: atq; hec sunt que in attributis personarum: ac negotio constant: veluti in dialecticis locis ea que in ipsis herent: de quibus queritur. Reliqua vo que vel sunt adiuncta negotio: vel gestum negotium consequuntur talia sunt: qualia in dialecticis locis ea: q; in Themistium partim rei substantiam consequuntur: partim sunt extrinsecus: partim versantur in mediis in Liceronem vero inter affecta numerata sunt vel extrinsecus posita. Sunt enim adiuncta negotio ipsa etiam que fides faciunt questionem affecta quodam modo ad id: de quo queritur: et respicientia negotii: de quo agitur hoc modo. Nam circumstantie septem in attributis persone: vel negotio numerate sunt: becu ceperint comparari. et quasi in relatione uenire: si qd ad se continens referatur: vel ad id quod continet sit: aut spes: aut genus. at si ad id referatur. quod ab eo longissime distet contrarium est: at si ad finem suum atq; exitum referatur: euentus est. eodez quoq; modo maiora: ad minora: et paria comparantur. Atq; omnino tales loci in his: que sunt ad aliquid considerantur. nam maius: aut minus: aut simile: aut eque magnum: aut disperatum accidunt circumstantiis: que in attributis negotio. atq; persone numerate sunt. vt duz ipse circumstantie alijs comparantur. fiat ex his argumentum dicti. facti ve. quod in iudicium trahit. Distant autem a superioribus: q; superiores loci uel facta continebant: vel factis ita adhererebant: ut separari non possint: vt locus. tempus: et cetera que gestum negotium non relinquunt. hec uero: que sunt adiuncta negotio non adherent ipsi negotio: sed accidunt circumstantiis: et tunc demum argumentum prestat. cu ad comparisonem venerint. Sumuntur vo argumenta non ex contrarietate: sed ex contrario: et non ex similitudine: sed ex simili: ut appareat non ex relatione sumi argumenta: sed ex adiunctis negotio: et ea esse adiuncta negotio: que sunt ad ipsum de quo agitur negotium affecta. Consecutio uero que pars quar

ta eorum que negociis attributa sunt: neq; in ipsis in est rebus: neq; rerum substantiam non relinquit: neq; ex comparatione reperitur: sed rem gestam vel antecedit: vel etiam consequitur. Atq; hic totus locus extrinsecus est. primum enim in eo queritur id quod factum est: quo nomine appellari conueniat. in quo non de re: sed de vocabulo laboratur: qui deinde actores eius facti. et inuentionis comprobatores: atq; emuli fuerunt. Id totum ex iudicio: et quodam testimonio extrinsecus posito ad subsidium conuenit argumenti. deinde et que eius rei sit lex: consuetudo. actio: iudicium sententia: artificium. Deinde queritur: si natura eius euenire vulgo soleat. an insolenter et raro vtrum hominem id sua autoritate comprobare. an offendere in his consueuerint: et cetera: que factum aliquod similiter confestim: aut interuallo solent consequi que necesse est extrinsecus posita ad opinionem magis tendere: quam ad ipsam rerum naturam. Itaq; in his quattuor licet negociis attributa diuidere: ut sunt partim continentia cum ipso negotio: que facta esse superius dictum est: partim in gestione negotii: que non esse facta. sed factis adherentia dudum monstrauimus: partim ad iuncta negotio. hec (ut dictum est) in relatione ponuntur. partim gestum negotium consequuntur. horum fides extrinsecus sumitur. Ac de rhetoricis quidem locis satis dictum est. nunc illud est explicandum que sit his similitudo cum dialecticis. que vero diuersitas. quod cum idonee conuenienterq; monstrauero: propositi operis explicabitur intentio. primo adeo ut in dialecticis locis (sicut themistio placet) alii sunt qui in ipsis herent. de quibus queritur: alii assumuntur extrinsecus: alii vero medii inter utrosq; locati sunt. sic in rhetoricis quoque locis alii in prima: atq; negotio consistunt de quibus ex diuersa parte certatur: alii vero extrinsecus: ut hi. qui gestum negotium consequuntur. alii vero medii: Quorum quidem proximi negotio sunt hi qui ex circumstantiis sicut reliqui in gestione negotii considerantur. Illi vero: qui in adiunctis negotio collocantur. ipsi quoque inter medios locos positi sunt: quoniam negotium: de quo agitur: quadam affectione respiciunt. vel si quis ea quidem que personis attributa sunt: vel que continentia sunt cum ipso negotio: vel que in gestione negotii considerantur: his familia locis dicat: qui ab ipsis in dialectica trahuntur de quibus in questione dubitatur. Consequentia vero negotii ponat extrinsecus: adiuncta vero inter utrumque constituat. Liceronis vero diuisioni hoc modo fiet similis: Nam ea que continentia sunt cum ipso negotio: vel ea que in gestione negotii considerantur: in ipsis herent de quibus queritur. ea vero que iuncta sunt inter affecta ponuntur. sed ea que gestum negotium consequuntur: extrinsecus locata sunt: vel si quis ea quidem que continentia sunt cum ipso negotio: in ipsis herere arbitretur. affecta vero esse ea que sunt in gestione negotii vel adiuncta negotio: extrinsecus vero ea: que gestum negotium consequuntur. iam vero sunt ille prospicue communitates. quod quidem ipsi pene in utrisque facultatibus versantur loci: ut genus: ut pars:

ut similitudo: ut contrarium: ut maius: ac minus De communitatibus satis dictum est. Differentie vero ille sunt: quod dialectici thesibus apti sunt Rhetorici tantum ad hypotheses. id est ad questiones informandas circumstantiis assumuntur. nam sicut ipse facultates a se metipsis vniuersalitate et particularitate disticte sunt ita etiam eorum loci ambitu et contractione discreti sunt. Nam dialecticorum locorum maior est ambitus: et quoniam preter circumstantias: sunt: que singulares faciunt causas: non modo ad theses utiles sunt: verum etiam ad argumenta: que in hypothesis posita sunt eorumque locos: qui ex circumstantiis constant claudunt atq; ambiunt. itaq; fit: ut semper creat Rhetor dialecticis locis. Dialecticus vero suis possit esse contentus Rhetor enim: quoniam causas ex circumstantiis tractat: ex eisdem circumstantiis argumenta presumer: quod necesse est ab vniuersalibus et simplicibus confirmari: qui sunt dialectici. Dialecticus vero: qui prior est: posteriore non eget: nisi aliquando incidit questio persone. ut cum sit incidens. Dialectico ad probandam suam thesin causa circumstantiis inclusa: tum demum rhetoricis utatur locis. Itaq; in dialecticis locis: si ita contingat a genere argumenta sumuntur. id est ab ipsa generis natura. Sed in rhetoricis ab eo genere: quod: illic genus est: de quo agitur. nec nature generis: sed de re. id est ipsa: que genus est. Sed ut progrediamur: ratio ex eo pendet: quod natura generis ante preconcepta est: ut si dubitetur: an fuerit aliquis ebrius. Dicetur si refellere velimus: non fuisse: quoniam nulla in eo luxuries antecesserit: iccirco nimirum: quia cum luxuries ebrietatis sit quasi quoddam genus: cum luxuries nulla fuerit: nec ebrietatis quidem fuit. Sed hoc pendet ex altero. Lux enim luxuries non fuit: ebrietatis esse non potuit. Ex natura generis demonstratur. quod dialectica ratio subministrat: Unde enim genus abest. Inde etiam species abesse necesse est: quoniam genus species non relinquit. et de similibus quidem. et de contrariis eodem modo: in quibus maxima dissimilitudo in rhetoricos ac dialecticos locos. Dialectica enim ex ipsis qualitatibus. Rhetorica ex qualitate suscipiuntur rebus argumenta vestigat. ut dialecticus ex genere. id est ex ipsa generis natura. Rhetor ex ea re: que genus est. Dialecticus ex similitudine Rhetor ex simili. id est ex ea re. que similitudinem cepit. Eodem modo ille ex contrarietate hic ex contrario. Oibus igitur: que superius proposuimus expeditis. illud arbitror apponendum: quod Mar. Tullius Topica que ad L. Trebatium peritum iuris edidit. non eo modo: quod de ipsis disputari possit differuit: sed quemadmodum Rhetorice facultatis argumenta ducerentur: quod in his commentariis diligentius expediui: qui a nobis in eiusdem Liceronis Topica conscripti sunt. Quo autem modo de his dialecticis rationibus disputet: in his commentariis: quos in aristotelis topica a nobis translata conscripsimus expeditum est.

FINIS